

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Udrag fra Begrebet Angest

Citation: Kierkegaard, Søren: "Begrebet Angest", i Kierkegaard, Søren: *Begrebet Angest*, udg. af Lars Petersen ; Merete Jørgensen , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1991, s. 176. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-kierkegaard01val-shoot-idm140698091523984/facsimile.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Begrebet Angest

tro på Gud, der fremkalder angsten, er det hos Freud den fortrængte seksualitet. Selv om S.K. og Freud finder sandheden i modsatte retninger, er de enige om, at mennesker er tilbøjelige til at erkende den. Og selv om sandheden hos S.K. måske umiddelbart kan forekomme mange mere tiltalende end sandheden hos Freud, så er sandheden også hos S.K. forbundet med en betydelig grad af illusionssløshed, fordi åndens og troens vilkår er hårde. Nogle vil nok mene, at troen hos S.K. i sig selv er en illusion, men under alle omstændigheder indebærer vejen frem til den, at illusioner skal gennemskues, at noget, der ser positivt ud, skal erkendes som »en løgnagtig Opfindelse, som den menneskelige Fordærvelse opsminker« (142).

Selv om S.K. kan synes helt at have vendt sin egen tid ryggen og at have foretaget en tvetydig åndelig emigration, idet han på én gang er søgt mod fortid og fremtid, så er han som nævnt på nogle punkter i overensstemmelse med sin tids forestillinger om en åndelig udvikling, der gennem kriser og konflikter fører mennesket frem til en højere erkendelse. Men S.K. deler ikke tidens forestillinger om et harmonisk endemål. Hvor der hos Hegel optimistisk tales om »die Harmonie des Menschen mit dem Guten« (jf. note til s. 37), der er målet hos S.K. en tro, der permanent må kæmpe for sit liv, aldrig kan sejre definitivt over angsten, men »bestandig selv evig ung vikler sig ud af Angestens Dødsøieblik« (107). Dette hænger sammen med, at troen for S.K. betyder et *hvid* med almindelige menneskelige forestillinger, og at den derfor ikke uden videre kan være et naturligt mål for menneskelig stræben, men tværtimod kan forekomme at være en trussel. Som tidligere nævnt fører angsten i *Begrebet Angst* ikke bare mennesker frem, men holder dem også tilbage: »Udødelighedens Tanke har i sig en Magt, en Fynd i sine Consequenter, en Ansvarlighed i sin Autagelse, der maaskee vil omskabe hele Livet paa en Maade, som man frygter« (127).

I sin fremstilling af sit forhold til samtiden fremhæver S.K. overalt sin opposition til tidens harmoniserende bestræbelser. Imidlertid er han selv et barn af andre og mere urolige strømninger i tiden, der bla. kommer til udtryk i politiske krav om forandring. Men mens tidens øvrige uro får både tro og regimer til at vakle, idet den vender sig mod de gamle autoriteter: Gud og Kongen, så har S.K.s oprør en anden retning, det er så at sige et oprør fra oven; men det er stadig et oprør, idet det tøler den fortrængte friheds sprog, og ikke magtens og

autoritetens. Den historiske parallel antydes i *Begrebet Angest*: «Medens de enkelte Regeringer nuomstunder leve i Frygt for urolige Hoveder, saa leve kun altfor mange Individualiteter i Frygt for et uroligt Hoved, der dog er den sande Røghed – for Evigheden» (136). S.K. kan ses som en revolutionær, der peger på troen og det gode som den eneste sande frihed. Der, hvor tidens harmoniserende bestræbelser forsøger at bygge bro for at dæmpe uroen, fremhæver S.K. den afstand og modsætning mellem Gud og mennesker, som han mener mennesker burde se som en udfordring, men som får dem til at flygte fra friheden.

Som nævnt antyder *Begrebet Angest* en historisk parallel mellem S.K.s oprør og den politiske uro. En tydeligere historisk parallel ser bogen dog mellem den politiske uro og de harmoniserende bestræbelser, dels fordi S.K. er i opposition til begge strømninger, og dels fordi de harmoniserende bestræbelser på at etablere et kompromis mellem Gud og mennesker, således at den første gøres mere «fornuftig» og «menneskelig» og dermed mere acceptabel for de sidste, – i sig selv af S.K. opfattes som et oprør mod Gud: «i vor Tid har Speculationen taget sig en saadan Myndighed, at den næsten har forsøgt at gjøre Gud selv usikker paa sig selv, som en Monarch, der ængstelig sidder og venter paa, om en Stænderforsamling vil gjøre ham til absolut eller kun til indskrænket Konge» (136).

S.K.s tid var de hurtige forandrings tid, med uro og opbrud i luften. Men det var ikke den fortrængte ånd og tro, der var på vej til at bryde igennem, men det modsatte. Og S.K.s forfatterskab varslede ikke troens genrejsning, men dens tilsyneladende definitive fald. Det kan synes, at der i *Begrebet Angest*, der «er udarbejdet temmelig hurtigt, fordi der ikke er Tid at spille» (*Pap. V B 48*), er en desperation, der alt for godt véd, hvad vej vinden blæser – og som ved sin bevidsthed om modsætningen mellem Gud og mennesker alt for godt forstår, at det må være sådan.

Begrebet Angest er således bevidst om at være skrevet i en tid, hvor det går stærkt, hvor tiden så at sige er ved at løbe fra evigheden. Med sine tanker om øjeblikket, der er omtalt i det foregående, ligesom med *Begrebet Angest* som helhed, ønsker S.K. at standse tiden, således at tiden bliver bevidst om sig selv i forhold til evigheden: det gælder «nu mere end nogensinde [at] det nærværende Liv viser sig som et flygtigt forbigående Øieblik. Men istedenfor deraf at lære at gribe